

Academic Focus

พฤษภาคม 2569

สำนักวิชาการ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร

ความรับผิดชอบทางอาญาของเด็ก และเยาวชนในประเทศไทย

กลุ่มงานบริการวิชาการ 3 สำนักวิชาการ
สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร

0-2242-5900 ต่อ 5751

ทำไมเด็กถึงมีปัญหา?

1 สาเหตุของพฤติกรรม

- มิติด้านกฎหมาย: ไม่รู้กฎหมาย? ความเข้าใจผิด
- มิติด้านสังคม: สภาพแวดล้อมและเพื่อนที่เลวร้าย ความรุนแรงในครอบครัว
- มิติด้านจิตวิทยา: ปัญหาทางจิต การควบคุมตัวเอง

2 กฎหมายพิเศษ

3 กฎหมายหลักเพื่อคุ้มครองและฟื้นฟูเด็ก

- ประมวลกฎหมายอาญา: อายุ 12: ไม่มีโทษ (เน้นการฟื้นฟู)
- พ.ร.บ. ศาลเยาวชนและครอบครัวฯ พ.ศ. 2553: เสี่ยงประวัติ อาชญากรรม โอกาสและโปรแกรม
- พ.ร.บ. คุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546: การคุ้มครองและดูแล ความรับผิดชอบของผู้ปกครอง

3 แนวทางแก้ไข

สู่ระบบยุติธรรมที่แม่นยำ

- แนวทาง ก: คดีรุนแรง: สำหรับคดีอุกฉกรรจ์: ช่องทางพิเศษ การฟื้นฟูระยะยาว (ในสถานบำบัด ไม่ใช่เรือนจำ)
- แนวทาง ข: มาตรการหลัก: คงอายุรับผิด 12 ปี (อายุขั้นต่ำ)
 - ความรับผิดชอบของผู้ปกครอง: กฎหมายสำหรับผู้ปกครอง: ร่วมรับผิดชอบดูแลร่วมกัน
 - สุขภาพจิตในโรงเรียน: การคัดกรองสุขภาพจิตเชิงรุก โรงเรียนและกระทรวงสาธารณสุขทำงานร่วมกัน

ข้อมูลโดย นายวิชาญ ทรายอ่อน วิทยากรเชี่ยวชาญ ออกแบบโดย นางมัลลิกา สมบัติศิริ เจ้าหน้าที่บริหารงานธุรการอาวุโส

ประเด็นสำคัญ

สถานการณ์อาชญากรรมเด็กและเยาวชนในปัจจุบันมีความรุนแรงและซับซ้อนขึ้น โดยพบว่า ผู้ก่อเหตุมีอายุน้อยลง โดยเฉพาะกลุ่มเด็กอายุต่ำกว่า 15 ปี ที่มีสถิติการก่อคดีเกี่ยวกับชีวิตและร่างกายเพิ่มสูงขึ้น พฤติกรรมการก่อเหตุมักมีการยกระดับสู่การมุ่งหวังเอาชีวิต มีการวางแผนล่วงหน้า ปัจจัยเร่งสำคัญมาจากการเข้าถึงอาวุธปืนได้ง่ายและปัญหาสุขภาพจิตที่ไม่ได้รับการดูแล

สาเหตุการกระทำผิดของเด็กและเยาวชนแบ่งได้ 3 มิติหลัก คือ 1) มิติด้านกฎหมายที่เกิดจากความรู้อันไม่ถึงการณ 2) มิติด้านสังคมวิทยาที่เกิดจากสภาพแวดล้อมที่เลวร้าย การคบเพื่อน หรือครอบครัวที่มีความรุนแรง และ 3) มิติด้านจิตวิทยา ซึ่งครอบคลุมถึงความผิดปกติทางจิตที่ส่งผลต่อการยับยั้งชั่งใจ

กฎหมายไทยใช้ "ระบบพิเศษ" เน้นการบำบัดฟื้นฟูเด็กที่กระทำความผิดผ่านกฎหมาย 3 ฉบับหลัก ได้แก่ 1) ประมวลกฎหมายอาญาที่กำหนดเกณฑ์อายุรับผิด (เด็กอายุไม่เกิน 12 ปี ไม่ต้องรับโทษ) 2) พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัว และวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 ที่เน้นกระบวนการเบี่ยงเบนคดีเพื่อไม่ให้เด็กมีประวัติอาชญากรรมติดตัว และ 3) พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 ที่เน้นการคุ้มครองสวัสดิภาพและกำหนด ความรับผิดชอบของผู้ปกครอง ซึ่งกฎหมาย 3 ฉบับหลักดังกล่าว ทำงานประสานกันเพื่อปกป้องเด็กและเยาวชนจากโทษที่รุนแรง

กรณีศึกษาการถอดบทเรียนบทลงโทษทางอาญาเด็กและเยาวชนของต่างประเทศ พบว่า หลายประเทศกำลังเผชิญความท้าทายในการหาจุดสมดุลระหว่างการคุ้มครองสิทธิเด็กกับความปลอดภัยของสังคม โดยมีกระแสเรียกร้องให้ลดอายุการรับผิดทางอาญาเมื่อเกิดคดีรุนแรง เช่น เกาหลีใต้ ฟินแลนด์ ขณะที่สหรัฐอเมริกาและอังกฤษเลือกพิจารณาการรับผิดทางอาญาของเด็กและเยาวชนจากความร้ายแรงของคดีมากกว่าเกณฑ์อายุ โดยโอนคดีอุกฉกรรจ์ไปยังศาลผู้ใหญ่ นอกจากนี้ แนวทางของออสเตรเลียได้ขยายความรับผิดชอบทางกฎหมายไปยังผู้ปกครองด้วย

ข้อเสนอแนะสู่ “ระบบยุติธรรมที่แม่นยำ” บทความเสนอทางออกโดยไม่ควรลดอายุขั้นต่ำในการรับโทษ 12 ปี แต่ให้กำหนด “ช่องทางพิเศษ” สำหรับคดีอุกฉกรรจ์ เพื่อใช้มาตรการกักกันในสถานบำบัดระยะยาวแทนเรือนจำ นอกจากนี้ รัฐต้องบังคับใช้กฎหมายกับผู้ปกครองเพื่อให้ร่วมรับผิดชอบควบคู่ไปกับการบูรณาการระบบคัดกรองสุขภาพจิตเชิงรุกในโรงเรียนร่วมกับกระทรวงสาธารณสุข

1. บทนำ

ความรับผิดชอบทางอาญาของเด็กและเยาวชนในประเทศไทยได้รับอิทธิพลจากทฤษฎีการลงโทษเพื่อป้องปรามและรักษาความสงบเรียบร้อยของสังคมเป็นหลัก โดยใช้เกณฑ์อายุเป็นปัจจัยสำคัญในการกำหนดความรับผิดชอบและการลดหย่อนโทษ กฎหมายที่ตราขึ้นจึงมุ่งเน้นการแก้ไขผู้กระทำความผิดที่เป็นเด็กและเยาวชนให้กลับคืนสู่สังคม ด้วยความเชื่อที่ว่าเด็กและเยาวชนเหล่านั้นจะเป็นกำลังสำคัญของประเทศชาติ กระบวนการทางอาญาต่าง ๆ จึงให้ความสำคัญคุ้มครองเป็นหลักมากกว่าการเอาตัวเด็กและเยาวชนมาลงโทษ (สุจิตรา นามประดิษฐ์, ม.ป.ป., น. 1) แม้ว่าประเทศไทยได้บัญญัติรับรองสิทธิเด็กไว้ครั้งแรกในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 สะท้อนให้เห็นในมาตรา 43 และมาตรา 53 เป็นต้น และได้บัญญัติรับรองสิทธิเรื่อยมาจนถึงรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ฉบับปัจจุบัน แต่ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการยุติธรรมทางอาญาสำหรับเด็กและเยาวชนมิได้บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญเป็นการเฉพาะ เนื่องจากสิทธิในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาได้รับการรับรองและคุ้มครองไว้แล้วในมาตรา 29 ในฐานะที่เป็นสิทธิของปวงชนชาวไทย ซึ่งนำมาใช้บังคับกับเด็กและเยาวชนในฐานะที่เป็นปวงชนชาวไทยด้วยเช่นกัน

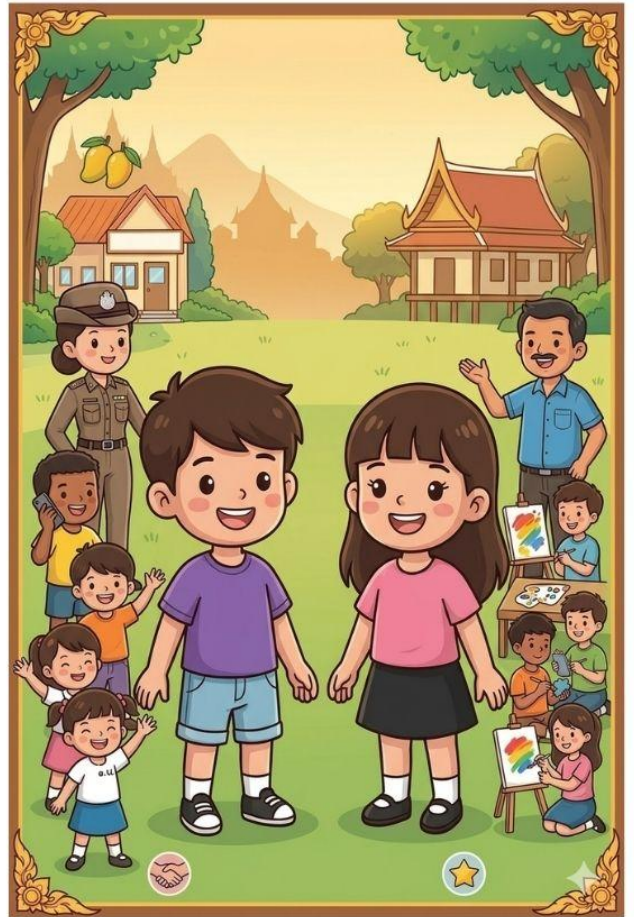
ต่อมามีการประกาศใช้บังคับพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 นับเป็นจุดเปลี่ยนสำคัญ โดยนำหลักการคุ้มครองสิทธิเด็กและแนวคิดกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ (Restorative Justice) มาบูรณาการเข้ากับกระบวนการยุติธรรมทางอาญาแบบดั้งเดิม โดยมุ่งหมายลดผลกระทบเชิงลบและเปิดโอกาสให้เด็กได้รับการบำบัดฟื้นฟูอย่างเหมาะสม ประกอบกับพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญา ได้มีการแก้ไขเพิ่มเติม ฉบับที่ 29 พ.ศ. 2565 จากเดิมที่ได้กำหนดเกณฑ์อายุเด็ก ซึ่งไม่ต้องรับโทษแม้ได้กระทำการอันกฎหมายบัญญัติเป็นความผิดไว้ที่อายุยังไม่เกิน 10 ปี เป็นไม่เกิน 12 ปี โดยมีเหตุผลข้อมูลทางการแพทย์ พบว่า เด็กอายุ 12 ปีกับเด็กอายุ 10 ปี ไม่มีความแตกต่างกันมากนัก โดยเป็นช่วงอายุที่พัฒนาการด้านความคิด สติปัญญา จริยธรรม และความรู้สึกผิดชอบชั่วดี ยังไม่เจริญเติบโตเต็มที่และยังไม่สามารถคาดการณ์ถึงผลที่อาจเกิดขึ้นจากการกระทำของตนได้อย่างดีพอ อีกทั้งเด็กอายุไม่เกิน 12 ปี อยู่ในวัยการศึกษา ระดับประถมศึกษายังไม่สมควรให้เข้าสู่กระบวนการดำเนินคดีอาญา ซึ่งมีขั้นตอนการดำเนินการบางประการที่กระทบต่อสิทธิและเสรีภาพของบุคคล และอาจทำให้เด็กเรียนรู้วิธีการกระทำความผิดเพิ่มขึ้นจนนำไปสู่การกระทำความผิดซ้ำอีก กรณีดังกล่าวจึงสมควรใช้มาตรการตามกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองเด็ก เพื่อให้การสงเคราะห์และคุ้มครองสิทธิและสวัสดิภาพของเด็กอายุ 10 ปี แต่ไม่เกิน 12 ปี ได้รับผลดียิ่งขึ้น โดยคำนึงถึงผลประโยชน์สูงสุดของเด็กเป็นสำคัญเพื่อให้เด็กกลับตัวเป็นคนดีและ

เป็นประชากรที่มีคุณภาพกลับคืนสู่สังคมได้ต่อไป ประกอบกับการกำหนดเกณฑ์อายุของเด็กซึ่งไม่ต้องรับโทษแม้ได้กระทำการอันกฎหมายบัญญัติเป็นความผิดจากอายุยังไม่เกิน 10 ปี เป็นอายุยังไม่เกิน 12 ปี เป็นการดำเนินการที่สอดคล้องกับข้อเสนอแนะทั่วไปฉบับที่ 10 (ค.ศ. 2007) (General Comment No. 10 (2007) Children's Rights in Juvenile Justice) ตามอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก (Convention on the Rights of the Child: CRC) และประเทศไทยได้ตอบรับและให้คำมั่นโดยสมัครใจที่จะปฏิบัติตามภายใต้กลไก Universal Periodic Review (UPR) รอบที่ 2 (พ.ศ. 2559 ถึง พ.ศ. 2563) (พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญา (ฉบับที่ 29) พ.ศ. 2565, น. 4)

สถานการณ์การกระทำความผิดของเด็กและเยาวชนในปัจจุบันมีรูปแบบการกระทำความผิดรุนแรงมากยิ่งขึ้น โดยช่วงอายุของเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดนั้นมีแนวโน้มอายุน้อยลง จากข้อมูลกรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน พบว่า อัตราการก่อทำความผิดของเด็กและเยาวชนอายุต่ำกว่า 15 ปี เพิ่มสูงขึ้น ตั้งแต่ พ.ศ. 2566 เป็นต้นมา และคดีที่เกี่ยวข้องกับชีวิตและร่างกายเพิ่มสูงขึ้นแทนที่คดียาเสพติด โดยจากสถิติจำนวนคดีอาญาของเด็กและเยาวชนที่เข้าสู่สถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนทั่วประเทศของกรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน ตั้งแต่ปีงบประมาณ พ.ศ. 2564-2568 มีผู้กระทำความผิดที่มีการศึกษาระดับมัธยมศึกษามากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 47.34 ของคดีทั้งหมด รองลงมาเป็นผู้กระทำความผิดที่มีการศึกษาระดับประถมศึกษา คิดเป็นร้อยละ 13.81 (กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน, 2568ก, น. 1-2) เช่นเดียวกับ ฟินแลนด์ เกาหลีใต้ สหรัฐอเมริกา ออสเตรเลีย อินเดีย และเซอร์เบีย พบว่าช่วง พ.ศ. 2564-2566 การก่อคดีทางอาญาโดยเด็กและเยาวชนในประเทศเหล่านี้เพิ่มสูงขึ้นและผู้ก่อเหตุมีอายุเฉลี่ยน้อยลง แต่กระบวนการพิจารณาคดียังยึดตามกฎหมายคุ้มครองสวัสดิภาพเด็กและเยาวชน จนมีการเรียกร้องให้ปรับแก้กฎหมายเหล่านี้ (ตติกานต์ เดชชพงศ., 2567)

ปัญหาอาชญากรรมที่เกิดจากเด็กและเยาวชนในปัจจุบันมีแนวโน้มรุนแรงและส่งผลกระทบต่อสังคมอย่างมีนัยสำคัญ ภาครัฐจึงควรเร่งทบทวนสถานการณ์ที่เกิดขึ้นในสังคมปัจจุบันว่า ความรับผิดชอบทางอาญาของเด็กและเยาวชนที่มีอยู่ในกฎหมายปัจจุบันสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมหรือไม่ ควรมีมาตรการที่สามารถแก้ปัญหาได้อย่างเหมาะสมอย่างไร (สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, 2567) รวมถึงการปรับปรุงกฎหมายว่าด้วยความรับผิดชอบทางอาญาของเด็กและเยาวชนให้สอดคล้องกับพลวัตทางสังคม โดยพิจารณากำหนดมาตรการและบทลงโทษที่บังคับใช้ได้จริง มีประสิทธิภาพ และได้สัดส่วนกับความรุนแรงของความผิด พฤติการณ์ รวมถึงวุฒิภาวะตามช่วงวัยของผู้กระทำความผิด ทั้งนี้ เพื่อสร้างหลักประกันความปลอดภัยให้แก่สังคมควบคู่ไปกับการป้องกัน แก้ไข และคำนึงถึงผลประโยชน์สูงสุดของเด็กและเยาวชน (วาสนา ภัทรนนท์กุล และ สุขสมัย สุทธิบัติ, 2565, น. 312)

2. กรณีศึกษา : บทเรียนจากความสูญเสีย

กรณีศึกษา (Case Studies) เกี่ยวกับความรุนแรงที่กระทำโดยเด็กและเยาวชนในช่วง พ.ศ. 2565-2569 ที่สร้างความเศร้าสลดให้กับสังคมไทย ดังนี้

กรณีศึกษาที่ 1 กราดยิงผู้อำนวยการโรงเรียน (พ.ศ. 2569) ผู้ก่อเหตุเป็นเยาวชนเพศชาย อายุ 18 ปี บุกรุกโรงเรียนพะตง ประชานคีรีวัฒน์ จังหวัดสงขลา แย่งชิงอาวุธปืนยาว (Sig Sauer MPX) จากเจ้าหน้าที่ตำรวจ จับตัวประกัน และกราดยิงจนผู้อำนวยการโรงเรียนเสียชีวิต ทราบภายหลังจากว่ามีประวัติป่วยจิตเวช (“เหตุยิงและจับตัวประกันที่ รร. ในหาดใหญ่ ผอ.รร. เสียชีวิต,” 2569)

กรณีศึกษาที่ 2 ทำร้ายร่างกาย “ป่าบัวผืน” (พ.ศ. 2567) กลุ่มเยาวชนชาย 5 คน (อายุ 13-16 ปี) รุมทำร้ายหญิงเร่ร่อนที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาจนเสียชีวิตที่จังหวัดสระแก้ว สะท้อนถึงพฤติกรรมความรุนแรงแบบกลุ่ม (Gang Violence) และการขาดความยับยั้งชั่งใจ (“สรุปคดีฆาตกรรม # ป่าบัวผืน คดีที่ผู้เยาว์สารภาพว่ากระทำผิด,” 2567)

กรณีศึกษาที่ 3 แหงเพื่อนนักเรียนหลังเลิกแถวเคารพธงชาติ (พ.ศ. 2567) นักเรียนชาย มัธยมศึกษาปีที่ 2 อายุ 14 ปี เตรียมอาวุธมีดมาโรงเรียน และแทงเพื่อนที่ล้าคองจนเสียชีวิต อ้างสาเหตุจากความขัดแย้งและการถูกกลั่นแกล้งสะสม (“เสียชีวิตแล้วนักเรียนโดนเพื่อน ม. 2 แหงหลังเลิกแถวหน้าเสาธง,” 2567)

กรณีศึกษาที่ 4 กราดยิงภายในศูนย์การค้าสยามพารากอน (พ.ศ. 2566) เด็กชายอายุ 14 ปี ใช้อาวุธปืนดัดแปลง (Blank Gun) กราดยิงประชาชนจนมี ผู้เสียชีวิต 2 ราย พฤติการณ์บ่งชี้ถึงการวางแผนล่วงหน้าและภายหลังสืบ พบว่ามีปัญหาจิตเวชที่ขาดการดูแล (“สรุปเหตุ “กราดยิงพารากอน” เรื่องที่ไม่มีใครอยากให้เกิด แต่มันเกิดขึ้นแล้ว!,” 2566)

กรณีศึกษาที่ 5 นักเรียนยิงเพื่อนร่วมชั้นเรียน (พ.ศ. 2565) นักเรียนชาย มัธยมศึกษาปีที่ 3 อายุ 15 ปี ขโมยอาวุธปืนของบิดามายิงเพื่อนจนเสียชีวิต สะท้อนถึงการเข้าถึงอาวุธปืนในครอบครัวที่ง่ายเกินไป (“สลด! เด็กชาย ม.1 ยิงเพื่อนดับในโรงเรียน แค้นลูกล่อ-แกล้ง,” 2565)

จากกรณีศึกษาทั้ง 5 เหตุการณ์ดังกล่าว สามารถสรุปประเด็นสำคัญของการก่ออาชญากรรมโดยเด็กและเยาวชนได้ 5 ประการ ดังนี้

- 1) **การยกระดับความรุนแรงเป็นเหตุให้เสียชีวิต** โดยเปลี่ยนพฤติกรรมจากการทะเลาะวิวาทเป็นการใช้อาวุธร้ายแรงและมุ่งหมายเอาชีวิต (Mens Rea) สะท้อนถึงการขาดสติ ความยับยั้งชั่งใจ และความรู้สึกผิดชอบชั่วดี
- 2) **ความล้มเหลวในการป้องกันพื้นที่ปลอดภัย** เหตุการณ์จากกรณีศึกษาที่เกิดขึ้นในโรงเรียนและห้างสรรพสินค้า ซึ่งถือเป็นเขตพื้นที่ปลอดภัย แสดงให้เห็นถึงการขาดระบบเฝ้าระวังอย่างเข้มงวด ในการป้องกันเหตุจากสถานศึกษา ซึ่งเป็นสถานที่ราชการ และห้างสรรพสินค้าเป็นสถานที่เอกชน
- 3) **การเข้าถึงอาวุธ** เด็กและเยาวชนสามารถเข้าถึงอาวุธปืนของผู้ปกครองได้ง่าย นับเป็นตัวแปรสำคัญที่เปลี่ยนจากการทะเลาะวิวาทนำไปสู่คดีฆาตกรรม
- 4) **ปัญหาสุขภาพจิต** เด็กและเยาวชนที่มีปัญหาสุขภาพจิต ไม่ได้รับการรักษาหรือดูแล และเอาใจใส่ให้รับประทานยาสม่ำเสมอ
- 5) **การวางแผนล่วงหน้า** การก่อเหตุอาชญากรรมมีลักษณะไตร่ตรองเตรียมการล่วงหน้า โดยจัดเตรียมอาวุธและเลือกเวลาซึ่งเกินวิสัยของพฤติกรรมเบี่ยงเบนตามวัยของเด็กปกติ

3. สถานการณ์คดีเด็กและเยาวชน

การกระทำผิดคดีอาญาของเด็กและเยาวชนที่เข้าสู่สถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนทั่วประเทศ ปีงบประมาณ พ.ศ. 2564-2568 มีดังนี้ (กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน, 2568ก, น. 1-2)

ตารางที่ 1 จำนวนคดีอาญาของเด็กและเยาวชนทั่วประเทศ ปีงบประมาณ พ.ศ. 2564-2568

ปีงบประมาณ	จำนวนคดี	ร้อยละการเปลี่ยนแปลง
พ.ศ. 2564	14,593	-
พ.ศ. 2565	12,192	-16.45
พ.ศ. 2566	12,602	+3.36
พ.ศ. 2567	14,844	+17.79
พ.ศ. 2568	13,399	-9.73
รวม	67,630	-

หมายเหตุ: ข้อมูลจากรายงานสรุปการวิเคราะห์สถานการณ์การกระทำผิดของเด็กและเยาวชน ตั้งแต่ปีงบประมาณ พ.ศ. 2564-2568 กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน

จากตารางที่ 1 ภาพรวมจำนวนคดีอาญาของเด็กและเยาวชนทั่วประเทศ 5 ปี (ปีงบประมาณพ.ศ. 2564-2568) มีคดีสะสมถึง 67,630 คดี แม้สถิติจะลดลงในช่วงโควิด-19 (พ.ศ. 2565) ที่มีการจำกัดการเดินทางและการใช้ชีวิตนอกบ้าน แต่หลังจากสถานการณ์โรคระบาดคลี่คลายลงจำนวนคดีได้กลับสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญในปี พ.ศ. 2567 (เพิ่มขึ้นร้อยละ 17.79) แสดงให้เห็นถึงปัญหาการก่ออาชญากรรมของเด็กและเยาวชนที่ทวีความรุนแรงมากขึ้น แม้ในปีงบประมาณ พ.ศ. 2567 สถิติจะเริ่มชะลอและปรับลดลงมาอยู่ที่ 13,399 คดี (ลดลงร้อยละ 9.73) แต่เมื่อเทียบภาพรวมแล้ว ก็ยังถือว่าเป็นตัวเลขที่สูงและต้องเฝ้าระวังภาครัฐและสังคมจำเป็นต้องพิจารณาทบทวนมาตรการและกฎหมายอย่างจริงจัง

ตารางที่ 2 การกระทำความผิด จำแนกตามช่วงอายุ ปีงบประมาณ พ.ศ. 2566-2568

ช่วงอายุขณะกระทำความผิด	จำนวนคดี	ร้อยละ
เกิน 15 ปี แต่ไม่เกิน 18 ปี	27,181	66.00
เกิน 12 ปี แต่ไม่เกิน 15 ปี	13,652	33.00
อายุต่ำสุด 12 ปี	507	1.00
รวมยอดสะสมจากการแจกแจง	41,340	100

หมายเหตุ: ข้อมูลจากรายงานสรุปการวิเคราะห์สถานการณ์การกระทำผิดของเด็กและเยาวชน ตั้งแต่ปีงบประมาณ พ.ศ. 2566-2568 กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน

จากตารางที่ 2 แสดงข้อมูลการกระทำความผิดของเด็กและเยาวชน จำแนกตามช่วงอายุ ระหว่างปีงบประมาณ พ.ศ. 2566-2568 พบว่า ช่วงอายุขณะกระทำความผิดเกิน 15 ปี แต่ไม่เกิน 18 ปี มีจำนวนมากที่สุดถึง 27,181 คดี คิดเป็นร้อยละ 66 รองลงมาอายุขณะกระทำความผิดเกิน 12 ปี แต่ไม่เกิน 15 ปี จำนวน 13,652 คดี คิดเป็นร้อยละ 33 และเมื่อพิจารณาข้อมูลจากกรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน พ.ศ. 2567 พบว่า เด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดอายุเกิน 12 ปี แต่ไม่เกิน 15 ปี มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นจาก พ.ศ. 2567 กว่าร้อยละ 30 ส่วนเด็กและเยาวชนที่อายุเกิน 15 ปี แต่ไม่เกิน 18 ปี กลับมีแนวโน้มลดลงโดยช่วงอายุของเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดนั้นมีแนวโน้มอายุน้อยลง (กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน, 2568ก, น. 2) ซึ่งจากการสำรวจของสำนักวิจัยซูเปอร์โพล พบว่า ประชาชนร้อยละ 96.9 ระบุว่าเด็กและเยาวชนอายุไม่เกิน 15 ปี ก่อคดีอาชญากรรมร้ายแรงเพิ่มขึ้นจริงและประชาชนส่วนใหญ่ร้อยละ 75.3 เห็นด้วยกับการแก้ไขกฎหมายเปลี่ยนแปลงการลงโทษเด็กอายุน้อยที่ก่อคดีอาญาร้ายแรง (สำนักวิจัยซูเปอร์โพล, 2567)

4. สาเหตุแห่งการกระทำผิดของเด็กและเยาวชน

สมมติฐานสาเหตุแห่งการกระทำผิดของเด็กและเยาวชน อาจแบ่งได้เป็น 3 ด้าน ดังนี้ (ภรณ์ เกราะแก้ว, 2565, น. 211-212)

4.1 ด้านกฎหมาย นักกฎหมายมีสมมติฐานว่า เหตุที่เด็กและเยาวชนกระทำความผิดเนื่องมาจากความเยาว์วัย ทำให้รู้เท่าไม่ถึงการณ์หรืออาจถูกหลอกล่อใช้ ซึ่งเป็นเหตุที่เกิดจาก “ปัจจัยภายในของตัวผู้กระทำความผิด” จึงไม่ถือว่าเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดเป็นอาชญากรเป็นเพียงพฤติกรรมเบี่ยงเบนเท่านั้น

ดังนั้น กฎหมายไม่ควรลงโทษทางอาญา (Penalty) แต่จะใช้วิธีการสำหรับเด็กและเยาวชนแทนการลงโทษเพื่อแก้ไขความประพฤติ (Rehabilitation) เด็กและเยาวชนเหล่านั้นให้กลับตนและกลับคืนสู่สังคมได้ต่อไป

4.2 ด้านสังคมวิทยา นักสังคมวิทยามีสมมติฐานว่า เหตุที่เด็กและเยาวชนกระทำความผิดเนื่องมาจากสิ่งแวดล้อมทางสังคมที่ไม่ดี ได้แก่ การคบหาสมาคมกับบุคคลที่มีความประพฤติไม่ดี การอยู่ในสภาพแวดล้อมที่ไม่ดี ใกล้ชิดกับแหล่งช้อปปิ้งอบายมุข หรือมีต้นแบบที่ไม่ดี เช่น บิดามารดาหรือเพื่อนฝูงมีพฤติกรรมใช้ความรุนแรง ดิตยาเสพติดให้โทษหรือเล่นการพนัน รวมถึงภาวะเศรษฐกิจในสังคมที่ก่อให้เกิดปัญหาความยากจนและความเหลื่อมล้ำ ซึ่งเป็นเหตุที่เกิดจาก “ปัจจัยภายนอกของตัวผู้กระทำความผิด” เมื่อเด็กและเยาวชนยังเป็นผู้ที่มีจิตใจอ่อนแอ ไม่มั่นคง และมีความสามารถในการเลียนแบบได้สูง เด็กและเยาวชนจึงถูกชักนำได้ง่าย สิ่งแวดล้อมทางสังคมที่ไม่ดีเหล่านี้จึงหล่อหลอมเด็กและเยาวชนและนำไปสู่การกระทำความผิด

4.3 ด้านจิตวิทยา นักจิตวิทยามีสมมติฐานผ่านทฤษฎีจิตวิทยาที่อธิบายสาเหตุที่เด็กและเยาวชนกระทำความผิดไว้ด้วยกันหลายทฤษฎี เช่น **ทฤษฎีปัจจัยทางชีวภาพและอุปนิสัยทางจิต** ครอบคลุมถึงอิทธิพลทางพันธุกรรม และภาวะความผิดปกติทางจิต (Mental Disorder) ซึ่งส่งผลกระทบต่อกลไกการยับยั้งชั่งใจ การรับรู้ผิดชอบชั่วดี และสมรรถภาพในการควบคุมพฤติกรรมของตนเอง และ **ทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคม** (Social Learning Theory) ตามแนวคิดของ Albert Bandura มองว่าพฤติกรรมก้าวร้าวไม่ใช่สัญชาตญาณแต่กำเนิด แต่เกิดจากกระบวนการ “หล่อหลอมและเลียนแบบตัวอย่าง” (Modeling) หากเด็กและเยาวชนประสบหรือแวดล้อมด้วยความรุนแรงในครอบครัวหรือสถานศึกษา จะเกิดการซึมซับและสะท้อนพฤติกรรมนั้นออกมาในลักษณะ “วงจรความรุนแรง” (Violence Breeds Violence) เพื่อตอบสนองต่อเหตุการณ์รอบตัวและสร้างการยอมรับในกลุ่มทางสังคม

5. เปรียบเทียบจุดมุ่งหมายและกลไกการคุ้มครองเด็กและเยาวชนผู้กระทำความผิดกฎหมายไทย

ระบบกฎหมายไทยปัจจุบัน การดำเนินคดีกับเด็กและเยาวชนถูกออกแบบให้เป็น “ระบบพิเศษ” (Special System) ซึ่งมีการดำเนินคดีต่างจากผู้ใหญ่ โดยยึดหลักการว่า เด็ก คือ บุคคลที่ยังขาดวุฒิภาวะทางอารมณ์และความคิด จึงมุ่งเน้น “การแก้ไข บำบัด ฟื้นฟู” มากกว่า “การลงโทษเพื่อแก้แค้นทดแทน” กฎหมายหลักที่ทำหน้าที่เสมือน “เสาหลัก” ในการควบคุมดูแลกระบวนการยุติธรรมสำหรับเด็กและเยาวชนในประเทศไทย ประกอบด้วย 3 ฉบับสำคัญ ซึ่งกำหนดมิติการคุ้มครอง กลไก และเป้าหมายหลัก ดังนี้

ตารางที่ 3 เปรียบเทียบจุดมุ่งหมายและกลไกการคุ้มครองเด็กและเยาวชนผู้กระทำความผิดกฎหมายไทย

กฎหมาย (The Laws)	มิติการคุ้มครอง (Dimension of Protection)	กลไกและเป้าหมายหลัก (Mechanism & Main Goal)
1. ประมวลกฎหมายอาญา ที่เกี่ยวกับเด็กและเยาวชน (มาตรา 73-76)	คุ้มครองจาก โทษทัณฑ์ที่รุนแรง	กลไก : ใช้ “เกณฑ์อายุและวุฒิภาวะ” เป็นตัวกำหนดความรับผิดชอบ (ยกเว้นโทษเด็กอายุไม่เกิน 12 ปี และลดหย่อนโทษตามช่วงวัย) เป้าหมาย : ป้องกันการประทับตราอาชญากร (Labeling) เด็กตั้งแต่อายุน้อย และหลีกเลี่ยงการส่งเด็กเข้าสู่สภาพแวดล้อมของเรือนจำผู้ใหญ่
2. พระราชบัญญัติศาลเยาวชน และครอบครัวและวิธีพิจารณาคดี เยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 (แก้ไขเพิ่มเติม ฉบับที่ 6 พ.ศ. 2565)	คุ้มครองสิทธิ มนุษยชนและ อนาคตของเด็ก	กลไก : ออกแบบกระบวนการยุติธรรมทางอาญาแบบพิเศษ (ห้ามใช้เครื่องพันธนาการ มีสหวิชาชีพร่วมสอบสวน และพิจารณาคดีทางลับ) เป้าหมาย : ป้องกันบาดแผลทางใจ (Trauma) จากกระบวนการของรัฐและใช้กลไกการเบี่ยงเบนคดี (Diversion) ให้เด็กบำบัดฟื้นฟู แทนการถูกพิพากษา เพื่อไม่ให้มีประวัติอาชญากรรมติดตัว
3. พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546	คุ้มครองสวัสดิภาพ และแก้ปัญหา ที่ต้นเหตุ	กลไก : ให้อำนาจรัฐแทรกแซงเพื่อแยกเด็กออกจากสภาพแวดล้อมที่ไม่ปลอดภัย และกำหนดความรับผิดชอบทางอาญาแก่ผู้ปกครอง (Parental Liability) เป้าหมาย : ยึด “ประโยชน์สูงสุดของเด็ก” เป็นหลัก โดยมองข้ามพฤติกรรมเด็กไปสู่การเอาผิดผู้ใหญ่ที่ละเลยหรือส่งเสริมให้เด็กทำผิด เพื่อตัดวงจรอาชญากรรมจากรากครอบครัว

หมายเหตุ: สรุปรจาก 1) ประมวลกฎหมายอาญาที่เกี่ยวกับเด็กและเยาวชน (มาตรา 73-76) 2) พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 (แก้ไขเพิ่มเติม ฉบับที่ 6 พ.ศ. 2565) และ 3) พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546

จากตารางที่ 3 จะเห็นได้ว่า กฎหมายดังกล่าวแต่ละฉบับมีกลไกการดำเนินงานที่สอดรับกันอย่างเป็นระบบ กล่าวคือ 1) ประมวลกฎหมายอาญาที่เกี่ยวกับเด็กและเยาวชน (มาตรา 73-76) ใช้เกณฑ์อายุและวุฒิภาวะมากำหนดการลดหย่อนโทษเพื่อป้องกันไม่ให้เด็กและเยาวชนต้องเข้าไปอยู่ในเรือนจำผู้ใหญ่ 2) พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 (แก้ไขเพิ่มเติม ฉบับที่ 6 พ.ศ. 2565) ใช้กระบวนการยุติธรรมแบบพิเศษที่เน้นการบำบัดฟื้นฟู แทนการลงโทษ เพื่อป้องกันไม่ให้เด็กมีประวัติอาชญากรรมติดตัวและลดบาดแผลทางจิตใจ และ 3) พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 มุ่งคุ้มครองสวัสดิภาพของเด็กโดยการแทรกแซงสภาพแวดล้อมที่ไม่ปลอดภัย และสามารถกำหนดความรับผิดชอบทางอาญากับผู้ปกครองที่ละเลย เพื่อตัดวงจรอาชญากรรมจากระดับครอบครัว

6. การถอดบทเรียนบทลงโทษทางอาญาเด็กและเยาวชนของไทยและต่างประเทศ

จากการศึกษาข้อมูลงานวิจัยเกี่ยวกับบทลงโทษทางอาญาเด็กและเยาวชนของไทยและต่างประเทศซึ่งมีอิทธิพลต่อแนวคิดทางกฎหมายและอาชญาวิทยาสามารถจำแนกบทเรียนสำคัญจาก 8 ประเทศ ดังนี้

ตารางที่ 4 เปรียบเทียบบทลงโทษทางอาญาเด็กและเยาวชนของไทยและต่างประเทศ

ประเทศ	ปัญหาที่เกิดขึ้น	แนวคิดการลงโทษ	บทลงโทษ/การจัดการ	ถอดบทเรียนจากผู้ศึกษา
ไทย ¹	ผู้ก่อเหตุร้ายแรง มีสถิติอายุน้อยลง	เน้นการคุ้มครองสวัสดิภาพตามช่วงอายุ	อายุ ≤ 12 ปีไม่ต้องรับโทษ อายุ 12-15 ปี อาจไม่รับโทษ แต่ใช้มาตรการบำบัด/ฝึกอบรม	เป็นภาวะท้าทายที่ต้องทบทวนเกณฑ์อายุให้สอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบัน
เกาหลีใต้ ¹	อาชญากรรมเด็กเพิ่มขึ้น (ค.ศ. 2020)	สังคมกดดันให้ลดอายุรับผิดชอบทางอาญา	อยู่ระหว่างเรียกร้องให้ลดอายุรับผิดชอบจากอายุ 14 ปี เป็นอายุ 12-13 ปี	การปรับลดอายุตามเสียงเรียกร้องของสังคมเมื่อสถิติอาชญากรรมรุนแรงเพิ่มขึ้น
ฟินแลนด์ ¹	คดีเด็กต่ำกว่า 15 ปีเพิ่มขึ้น (ค.ศ. 2023)	รัฐพยายามปรับกฎหมายให้เหมาะสมกับจำนวนคดี	การดำเนินคดีในศาลและการพิพากษาของไทยจะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อเยาวชนมีอายุครบ 15 ปี บริบูรณ์แล้วเท่านั้น	การใช้ข้อมูลสถิติอาชญากรรมเป็นฐานในการตัดสินใจแก้ไขกฎหมายระดับนโยบาย
ออสเตรเลีย ¹	วัยรุ่นก่อเหตุทำร้ายคนและทำลายทรัพย์สินด้วยความคึกคะนอง (ค.ศ. 2020-2023)	เน้นความรับผิดชอบร่วมของผู้ปกครอง	- เด็กอายุต่ำกว่า 10 ปี ไม่ต้องรับโทษทางอาญา - เด็กอายุระหว่าง 10-14 ปี และเยาวชนอายุต่ำกว่า 15-18 ปี จะได้รับความคุ้มครองทางกฎหมายให้ไม่ต้องรับโทษเทียบเท่าผู้ใหญ่ แต่ขึ้นกับคำวินิจฉัยของศาลว่าจะให้เด็กและเยาวชนรับผิดชอบการกระทำของตัวเองอย่างไร - เน้นบำเพ็ญประโยชน์/ทัณฑ์บนตามดุลพินิจศาล	การบังคับใช้กฎหมายครอบครัวยุโรปเพื่อให้ผู้ปกครองร่วมรับผิดชอบการกระทำของบุตรหลาน
เซอร์เบีย ¹	เหตุกราดยิงในโรงเรียนโดยเด็กชายวัย 13 ปี (ค.ศ. 2023)	ทบทวนการคุ้มครองสิทธิผู้ก่อเหตุ	เด็กต่ำกว่า 14 ปี ไม่รับโทษ และห้ามเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลผู้ก่อเหตุที่เป็นเด็กและเยาวชน	การทบทวนขอบเขตการคุ้มครองสิทธิเด็กในกรณีที่เป็นคดีสะเทือนขวัญระดับชาติ

ประเทศ	ปัญหาที่เกิดขึ้น	แนวคิดการลงโทษ	บทลงโทษ/การจัดการ	ถอดบทเรียนจากผู้ศึกษา
สหรัฐอเมริกา ¹²		เน้นการลงโทษที่พฤติกรรมมากกว่าอายุ (แนวคิดแตกต่างกันแต่ละมลรัฐ)	<ul style="list-style-type: none"> - ค.ศ. 2022 ระบุว่ากฎหมายใน 24 รัฐของสหรัฐฯ ไม่ได้ระบุอายุขั้นต่ำเรื่องการรับผิดทางอาญา¹ - มาตราการ “โอนคดีไปยังศาลอาญา” (Waiver to Adult Court) สำหรับคดีร้ายแรง ยกตัวอย่างมลรัฐแอริโซนา กำหนดให้มีการโอนคดีจากศาลเด็กและเยาวชนไปพิจารณาในศาลธรรมดาไว้ 3 กรณี คือ <ol style="list-style-type: none"> 1) การโอนคดีโดยดุลพินิจของศาล (Judicial Waiver) 2) การโอนคดีโดยดุลพินิจของพนักงานอัยการ (Prosecutorial Discretion) 3) การโอนคดีโดยบทบัญญัติกฎหมาย (Statutory Exclusion) รวมถึงหลัก Once an Adult, Always an Adult โดยการโอนคดีแต่ละประเภทจะกำหนดเกณฑ์อายุขั้นต่ำของผู้กระทำความผิด และประเภทความผิดไว้แตกต่างกัน² 	การพิจารณาความร้ายแรงของพฤติกรรม (Nature of Crime) มากกว่าเกณฑ์อายุเพียงอย่างเดียว
อังกฤษ & เวลส์ ³	เด็กและเยาวชนกระทำความผิดทางอาญา	เด็กต้องรับผิดชอบผลการกระทำและได้บทเรียน (Accountability)	<ul style="list-style-type: none"> - เด็กและเยาวชนอายุ 10-17 ปี สามารถถูกจับและโดนข้อหาความผิดทางอาญาได้ - เด็กอายุ 10-11 ปี ต้องส่งไปที่ Secure Children’s Home (SCH) - เด็กอายุไม่เกิน 15 ปี มีโอกาสส่งไปที่ Secure Children’s Home เนื่องจากยังมีความเสี่ยง - เด็กอายุ 10-17 ปี สามารถส่งไปยัง Secure Children’s Home (SCH) ได้หากถูกปฏิเสธการประกันตัว และส่งไปยังหน่วยงานท้องถิ่นที่มีเงื่อนไขด้านความปลอดภัย 	การฝึกให้เด็กเรียนรู้ความรับผิดชอบต่อสังคม ตั้งแต่อายุน้อย แต่ต้องระวังพัฒนาการทางสมอง

ประเทศ	ปัญหาที่เกิดขึ้น	แนวคิดการลงโทษ	บทลงโทษ/การจัดการ	ถอดบทเรียนจากผู้ศึกษา
นิวซีแลนด์ ⁴	เด็กและเยาวชนกระทำความผิดทางอาญา	- เน้นการสำนึกผิดและการเยียวยาใช้กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ - เด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดอาญาควรอยู่ในสังคมต่อไป และต้องไม่ก่อให้เกิดความเสียหายให้กับสังคมด้วย	- วิธีการประชุมกลุ่มระหว่างผู้เสียหายผู้กระทำความผิดและครอบครัว และชุมชนร่วมตัดสินใจเพื่อหาทางออกร่วมกันโดยไม่ดำเนินคดีอาญา	การนำกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์มาใช้จริงเพื่อให้เด็กและเยาวชนเกิดความสำนึกผิดในการกระทำ

หมายเหตุ: *ผู้ศึกษารวบรวมและสรุปมาจาก ¹ชีรพงษ์ กาญจนกันติ (2567) เรื่อง มาตรการทางกฎหมายที่ใช้กำหนดบทลงโทษสำหรับผู้กระทำความผิดที่เป็นเด็กและเยาวชน ²วิศิธา สัตยาบัน (2561) เรื่อง ดุลพินิจในการโอนคดีจากศาลเยาวชนและครอบครัวไปพิจารณาในศาลที่มีอำนาจพิจารณาคดีธรรมดา: ศึกษากรณีเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดร้ายแรงและกระทำความผิดซ้ำ ³กิตติพร บุญอุ่ม (2567) เปิดเกณฑ์อายุ “เด็ก-เยาวชน” รับผิดคดีอาญาของนานาชาติ และ “ธีรยุทธ สุทธิวาริ (2561) เรื่อง มาตรการพิเศษในการแก้ไขปัญหาคriminalization ของเด็กและเยาวชน

จากการศึกษาเปรียบเทียบข้อมูลตามตารางที่ 4 พบว่า กระบวนการยุติธรรมสำหรับเด็กและเยาวชนในต่างประเทศกำลังเผชิญกับความท้าทายในการหาจุดสมดุลระหว่าง “การคุ้มครองสิทธิและฟื้นฟูเด็ก” กับ “การปกป้องความปลอดภัยของสังคม” ซึ่งสามารถแบ่งกลุ่มแนวความคิดและข้อสังเกตออกเป็น 3 ประเด็นหลัก ดังนี้

1. ความขัดแย้งระหว่าง “หลักการสากล” กับ “สถานการณ์ที่เกิดขึ้นในประเทศ” แนวทางที่เน้นการฟื้นฟูและเบี่ยงเบนคดี (Diversion) ตามมาตรฐานขั้นต่ำของสหประชาชาติ (กฎแห่งกรุงปักกิ่ง) สนับสนุนให้ใช้มาตรการทางสังคมแทนการดำเนินคดีอาญา และใช้การคุมขังเป็นมาตรการสุดท้ายเพื่อให้เด็กได้กลับคืนสู่สังคม แนวคิดนี้สอดคล้องกับนิวซีแลนด์ที่เน้นใช้วิธีการประชุมกลุ่มครอบครัวเพื่อหาทางออกร่วมกันโดยไม่ดำเนินคดีอาญา

เมื่อพิจารณาถึงแนวทางการลดเกณฑ์อายุรับโทษ (Punitive Trend) พบว่า หลายประเทศกำลังเผชิญกับสถิติอาชญากรรมที่ก่อโดยเด็กและเยาวชนที่เพิ่มสูงขึ้นและมีความรุนแรงมากขึ้น ส่งผลให้เกิดกระแสสังคมเรียกร้องให้ปรับลดอายุขั้นต่ำในการรับความผิดทางอาญา ตัวอย่างเช่น เกาหลีใต้ที่มีการเรียกร้องให้ปรับลดอายุจาก 14 ปี เป็น 12-13 ปี ฟินแลนด์มีแผนเสนอปรับลดอายุให้ต่ำกว่า 15 ปี และเซอร์เบียมีการเรียกร้องให้ทบทวนขอบเขตการคุ้มครองสิทธิเด็กตามกฎหมายเยาวชน รวมถึงทบทวนเกณฑ์อายุขั้นต่ำเช่นกัน เนื่องจากผู้ก่อเหตุร้ายแรงมีสถิติอายุน้อยลง

2. การพิจารณา “ความร้ายแรงของคดี” มากกว่า “เกณฑ์อายุ” หลายประเทศไม่ยึดหลักเกณฑ์ตามอายุเพียงอย่างเดียว แต่เพิ่มความยืดหยุ่นในกฎหมายเพื่อรับมือกับคดีอุกฉกรรจ์ โดยสหรัฐอเมริกามีการใช้มาตรการ “การโอนคดีไปยังศาลอาญา” (Waiver to Adult Court) สำหรับเด็กที่ทำผิดร้ายแรงหรือใช้อาวุธปืน โดยพิจารณาจากพฤติการณ์กระทำผิดเป็นหลัก แม้จะงานวิจัยชี้ว่าเด็กที่ถูกส่งเข้าเรือนจำผู้ใหญ่มีแนวโน้มกระทำผิดซ้ำสูงกว่าก็ตาม สำหรับอังกฤษและเวลส์ กำหนดอายุรับผิดในคดีอาญาขั้นต่ำที่ 10 ปี ซึ่งหากเด็กกระทำความผิดร้ายแรง จะถูกส่งไปดำเนินคดีที่ศาลคราวน์ คอร์ท (Crown Court) และมีระบบสถานที่ควบคุมตัวที่แยกประเภทตามอายุและความเสี่ยงอย่างชัดเจน

3. การขยายขอบเขตความรับผิดชอบไปยัง “ผู้ปกครอง” โดยออสเตรเลียสะท้อนให้เห็นถึงอีกหนึ่งแนวทางในการแก้ปัญหา นอกจากการพิจารณาโทษของเด็กแล้ว ยังมีการเรียกร้องให้ปรับแก้กฎหมายครอบครัวเพื่อให้ผู้ปกครองต้องร่วมรับผิดชอบกับเด็กในการกระทำความผิดทางอาญาด้วย เนื่องจากในทางกฎหมายถือว่าเด็กที่อายุต่ำกว่า 18 ปี ยังอยู่ในความรับผิดชอบของผู้ปกครอง

แม้หลักการสากลจะมุ่งเน้นสิทธิมนุษยชนและการเป็ยงเบนคดี แต่สภาพปัญหาอาชญากรรมที่รุนแรงขึ้นในปัจจุบันทำให้หลายประเทศรวมถึงประเทศไทยมีแนวโน้มที่จะทบทวนนโยบายเพื่อนำมาตรการลงโทษแบบผู้ใหญ่มาใช้กับเด็กที่กระทำผิดร้ายแรงมากขึ้น

7. บทสรุปและข้อเสนอแนะ

บทสรุป

ประเทศไทยกำลังเผชิญกับความท้าทายจากปัญหาอาชญากรรมที่กระทำโดยเด็กและเยาวชน ซึ่งมีแนวโน้มรุนแรงและซับซ้อนมากขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ และพบเด็กอายุต่ำกว่า 12 ปี มีสถิติก่อเหตุอาชญากรรมเพิ่มขึ้น สะท้อนให้เห็นถึงการเปลี่ยนแปลงของพฤติกรรมอาชญากรวัยเยาว์ที่ยกระดับสู่การมีเจตนาต่อชีวิต (Lethality) มีการวางแผนล่วงหน้า (Premeditation) และการละเมิดพื้นที่ปลอดภัย เช่น โรงเรียนและห้างสรรพสินค้า โดยมีปัจจัยเร่งสำคัญ คือ การเข้าถึงอาวุธปืน และปัญหาสุขภาพจิตไม่ได้รับการดูแล

การใช้บังคับกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับความรับผิดชอบทางอาญาของเด็กและเยาวชนในประเทศไทยเป็นไปตามกฎหมาย 3 ฉบับเปรียบเทียบ “เสาหลัก 3 ประการ” ได้แก่ 1) ประมวลกฎหมายอาญา (ฉบับแก้ไขเพิ่มเติม ฉบับที่ 29 พ.ศ. 2565) (กำหนดเกณฑ์อายุขั้นต่ำไม่ต้องรับโทษที่อายุไม่เกิน 12 ปี) 2) พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 (แก้ไขเพิ่มเติม ฉบับที่ 6 พ.ศ. 2565) (เน้นการเป็ยงเบนคดีและฟื้นฟู) และ 3) พระราชบัญญัติ

คุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 (เน้นสวัสดิภาพและความรับผิดชอบของผู้ปกครอง) อย่างไรก็ตาม จากวิกฤตความรุนแรงการก่ออาชญากรรมของเด็กและเยาวชน ทำให้เกิดข้อถกเถียงระหว่าง 2 แนวคิด คือ ฝ่ายสนับสนุนการเพิ่มโทษ จากกระแสสังคมที่ต้องการให้ลดอายุรับโทษและโอนคดีสู่ศาลอาญา และฝ่ายสนับสนุนการแก้ไข บำบัด และฟื้นฟู โดยนักวิชาการที่อ้างอิงหลักประสาทวิทยาศาสตร์และสิทธิเด็ก ที่คัดค้านการลดอายุรับโทษ

จากการศึกษาเปรียบเทียบบทลงโทษทางอาญาเด็กและเยาวชนของไทยและต่างประเทศ พบว่า นานาชาติกำลังเผชิญแรงกดดันในการลดอายุรับโทษทางอาญาเช่นกัน แต่ผลลัพธ์เชิงประจักษ์ชี้ว่าการใช้มาตรการรุนแรงแบบผู้ใหญ่กับเด็ก เช่น สหรัฐอเมริกา หรืออังกฤษ มักนำไปสู่อัตราการกระทำผิดซ้ำที่สูงขึ้น ในขณะที่ระบบที่ยืดหยุ่นและชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม เช่น นิวซีแลนด์มีแนวโน้มแก้ไขปัญหาดังกล่าวได้ดียิ่งขึ้น

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

จากแนวคิดการลดอายุและเพิ่มโทษเด็กและเยาวชนจากการทำผิดทางอาญา และมุ่งสู่การสร้าง “ระบบความยุติธรรมที่แม่นยำ” (Precision Justice) ที่เหมาะสมกับบุคคลเป็นรายกรณี ผู้ศึกษามีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. รัฐควรคงเกณฑ์อายุขั้นต่ำไม่เกิน 12 ปี ไม่ต้องรับโทษ และกำหนด “ช่องทางพิเศษ” (Special Track) ไม่ควรลดอายุขั้นต่ำในการรับโทษ แต่ควรให้อำนาจศาลพิจารณาคดีอุกฉกรรจ์เป็นกรณีพิเศษ หากพบว่า เด็กมีพฤติกรรมการกระทำความผิดที่ซับซ้อน มีจิตใจโหดเหี้ยมเกินวัย ให้สามารถใช้มาตรการความปลอดภัยที่เข้มงวด เช่น การกักกันในสถานบำบัดนิติจิตเวชระยะยาว แทนการจำคุกในเรือนจำผู้ใหญ่หรือสถานพินิจทั่วไป

2. รัฐควรบังคับใช้กฎหมายกับผู้ปกครองอย่างเข้มงวด (Enforce Parental Liability) ตามมาตรา 26 แห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 ซึ่งมีสาระสำคัญเกี่ยวกับการกระทำความผิดของเด็ก เช่น ห้ามทารุณกรรมต่อร่างกายหรือจิตใจเด็ก บังคับ ชู้เชิญ ชักจูง ส่งเสริม หรือยินยอมให้เด็กประพฤติตนไม่สมควรหรือทำให้เด็กมีความประพฤติดีเสี่ยงต่อการกระทำความผิด รวมทั้งมาตรา 29 หากพบเห็นเด็กตกอยู่ในสภาพจำต้องได้รับการสงเคราะห์หรือคุ้มครองสวัสดิภาพจะต้องให้การช่วยเหลือเบื้องต้นและแจ้งต่อพนักงานเจ้าหน้าที่หรือผู้มีหน้าที่คุ้มครองสวัสดิภาพเด็กโดยมิชักช้า และดำเนินกฎหมายกับผู้ปกครองที่ประมาทเลินเล่อ ปล่อยปละละเลย หรือทำให้เด็กและเยาวชนเข้าถึงอาวุธได้ง่าย เพื่อให้ผู้ปกครองมีส่วนร่วมรับผิดชอบ ในการกระทำความผิดทางอาญาของเด็กและเยาวชน

3. กระทรวงศึกษาธิการร่วมกับกระทรวงสาธารณสุขควรบูรณาการระบบคัดกรองสุขภาพจิตเชิงรุก (Proactive Mental Health Screening) โดยสร้างระบบประเมินความเสี่ยงและดูแลสุขภาพจิตเด็กและเยาวชนในโรงเรียนอย่างเป็นระบบ รวมถึงครอบครัวต้องดูแลเอาใจใส่ให้เด็กและเยาวชนได้เข้ารับการรักษาทางการแพทย์ที่เหมาะสมเพื่อป้องกันเด็กและเยาวชนกลุ่มเสี่ยงก่อนกลายเป็นผู้กระทำความผิดทางอาญา

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

- กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน. (2565). รายงานสถิติการกระทำความผิดของเด็กและเยาวชนจำแนกตามประเภทความผิด. สืบค้น 23 กุมภาพันธ์ 2569 จาก <https://www.djop.go.th/home>.
- _____. (2567). สถิติคดีของเด็กและเยาวชน ปีงบประมาณ พ.ศ. 2567 รายไตรมาส. สืบค้น 23 กุมภาพันธ์ 2569 จาก https://admin.djop.go.th/public/Stat_festica/NEW2567.pdf.
- _____. (2568ก). รายงานสรุปการวิเคราะห์สถานการณ์การกระทำความผิดของเด็กและเยาวชน ตั้งแต่ปีงบประมาณ พ.ศ. 2564-2568. สืบค้น 23 กุมภาพันธ์ 2569 จาก <https://www.djop.go.th/navigations/detail/รายงานสถานการณ์การกระทำความผิด>
- _____. (2568ข). สถิติคดีของเด็กและเยาวชน ปีงบประมาณ พ.ศ. 2568 รายไตรมาส. สืบค้น 23 กุมภาพันธ์ 2569 จาก https://www.dcy.go.th/public/mainWeb/file_download1744183589829-16524232.pdf.
- กิตติพร บุญอุ้ม. (2567). เปิดเกณฑ์อายุ “เด็ก-เยาวชน” รับผิดชอบคดีอาญาของนานาชาติ. สืบค้น 23 กุมภาพันธ์ 2569 จาก <https://www.thaipbs.or.th/news/content/336254>.
- “คดีเด็กและเยาวชน กระบวนการยุติธรรมทางอาญา”. (17 ตุลาคม 2566). สืบค้น 23 กุมภาพันธ์ 2569 จาก <https://www.thaipbs.or.th/news/content/332884>.
- ชีรพงษ์ กาญจนกันติ. (2567). มาตรการทางกฎหมายที่ใช้กำหนดบทลงโทษสำหรับผู้กระทำความผิดที่เป็นเด็กและเยาวชน. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, สาขานิติศาสตร์.
- เชิดพงศ์ จินดาสุวรรณ และ จิระพงศ์ แก้วบัว. (2566). ปัญหาการกำหนดอายุเด็กและเยาวชนซึ่งไม่ต้องรับโทษในคดีอาญาตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 73 และ 74. สืบค้น 10 มีนาคม 2567 จาก [https://www.hu.ac.th/Conference/proceedings/doc/06%20%E0%B8%AA%E0%B8%B1%E0%B8%87%E0%B8%84%E0%B8%A1%E0%B8%A8%E0%B8%B2%E0%B8%AA%E0%B8%95%E0%B8%A3%E0%B9%8C%20So/37.So-133%20อาจารย์เชิดพงศ์%20จินดาสุวรรณ%20\(1237-1244\).pdf](https://www.hu.ac.th/Conference/proceedings/doc/06%20%E0%B8%AA%E0%B8%B1%E0%B8%87%E0%B8%84%E0%B8%A1%E0%B8%A8%E0%B8%B2%E0%B8%AA%E0%B8%95%E0%B8%A3%E0%B9%8C%20So/37.So-133%20อาจารย์เชิดพงศ์%20จินดาสุวรรณ%20(1237-1244).pdf)
- ตติگانต์ เดชขงสง. (2567). ‘อาชญากรเด็ก’ ต้องแก้แค้นหรือแก้ไข? สรรวจกฎหมายเยาวชนในสากลโลกว่าด้วยบทลงโทษและความรับผิดชอบทางอาญา. สืบค้น 23 กุมภาพันธ์ 2569 จาก <https://plus.thairath.co.th/topic/politics&society/104136>.
- ธีรยุทธ สุทธิวาริ. (2561). มาตรการพิเศษในการแก้ไขปัญหการกระทำความผิดของเด็กและเยาวชน. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, สาขาวิชานิติศาสตร์.
- พัชรวัติ วงศ์ชู. (2560). ปัญหาในการลงโทษทางอาญาเกี่ยวกับการกระทำความผิดของเด็กและเยาวชน. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, สาขาวิชานิติศาสตร์.
- “พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญา (ฉบับที่ 29) พ.ศ. 2565”. (7 พฤษภาคม 2565). ราชกิจจานุเบกษา, เล่ม 139 ตอนที่ 28 ก, น. 1-4.
- “พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546”. (2 ตุลาคม 2546). ราชกิจจานุเบกษา, เล่ม 120 ตอนที่ 95 ก, น. 1-29.
- “พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553”. (22 พฤศจิกายน 2553). ราชกิจจานุเบกษา, เล่ม 127 ตอนที่ 72 ก, น. 12-73.
- ภรณ์ เกราะแก้ว. (2565). กระบวนการยุติธรรมทางอาญาสำหรับเด็กและเยาวชน (ตอนที่ 1). วารสารนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง, 5(2), 207–232.

- “ย้อนสถิติเยาวชนไทยก่อเหตุ ‘วัยมัธยมอันดับ 1 ลงโทษมากที่สุดแค่ฝึกและอบรม’”. (2567). สืบค้น 18 กุมภาพันธ์ 2569 จาก <https://thestandard.co/thai-youth-causing-crimes/>
- ยุทธชัย ดั่งสวัสดิ์. (2566). ปัญหาการก่ออาชญากรรมของเด็กและเยาวชนกับมาตรการลงโทษ. วารสารวิชาการนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ, 11(1), 123-136.
- วิสรสา สัตยาบัน. (2561). ดุลพินิจในการโอนคดีจากศาลเยาวชนและครอบครัวไปพิจารณาในศาลที่มีอำนาจพิจารณาคดีธรรมดา: ศึกษากรณีเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดร้ายแรงและกระทำความผิดซ้ำ. (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต, คณะนิติศาสตร์ปริธี พนมยงค์ สาขานิติศาสตร์.
- รัชนีวรรณ ทองชัย. (2563). กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ในคดีเด็กและเยาวชน: ศึกษาเปรียบเทียบไทยและนิวซีแลนด์. วารสารนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 12(1), 89-115.
- รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย. (6 เมษายน 2560). ราชกิจจานุเบกษา, เล่ม134 ตอนที่ 40 ก, น. 1-90.
- วาสนา ภัทรนันท์กุล และ สุขสมัย สุทธิบัติ. (2565). บทลงโทษเด็กและเยาวชนกับความเหลื่อมล้ำทางสังคม. วารสารดุขุภัณฑ์นิติศาสตร์, 12(2), 310-320.
- ศราวุธ พูลสวัสดิ์. (2566). มาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการกำหนดเหตุฉกรรจ์และการโอนคดีในความรับผิดชอบทางอาญาของเด็กและเยาวชน. วารสารมหาจุฬานาครพรรณ์, 10(3), 1-12.
- “สรุปคดีฆาตกรรม #ป่าบัวผัน คดีที่ผู้เยาว์สารภาพว่ากระทำผิด สู่การตั้งคำถามถึงกฎหมายเยาวชน” (2567). สืบค้น 18 กุมภาพันธ์ 2569 จาก <https://thematter.co/brief/220673/220673>
- “สรุปเหตุ ‘กราดยิงพาราгон’ เรื่องที่ไม่มีใครอยากให้เกิดขึ้นแล้ว!”. (4 ตุลาคม 2566). สืบค้น 23 กุมภาพันธ์ 2569 จาก <https://www.sanook.com/news/9061258/>
- “สลด! เด็กชาย ม.1 ยิ่งเพื่อนดับในโรงเรียน แค้นถูกล้อ-แกล้ง”. (2565). สืบค้น 18 กุมภาพันธ์ 2569 จาก https://www.workpointtoday.com/nontaburi_03#google_vignette
- สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. (2567). ญัตติเรื่อง ขอให้สภาผู้แทนราษฎรตั้งคณะกรรมการวิสามัญพิจารณาศึกษาปัญหาความรับผิดชอบทางอาญาของเด็กและเยาวชน (นางสาวมลลิกา จิระพันธุ์วาณิช เป็นผู้เสนอ). สืบค้น 11 มีนาคม 2569 จาก <https://pis.parliament.go.th/PARWeb/>
- สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2568). Social Indicators 2025: จำนวนและร้อยละของคดีที่เด็กและเยาวชนถูกจับกุมส่งสถานพินิจทั่วประเทศ. สืบค้น 23 กุมภาพันธ์ 2569 จาก <https://www.nso.go.th/public/e-book/Indicators-Social/Social-Indicators-2025/114/>
- สำนักวิจัยซูเปอร์โพล. (2567). ซูเปอร์โพลเปิดผลสำรวจพบ เด็กและเยาวชน ก่อคดีอาชญากรรมร้ายแรงเพิ่มขึ้น. สืบค้น 23 กุมภาพันธ์ 2569 จาก <https://www.thaipost.net/general-news/521134/>
- สุจิตรา นามประดิษฐ์. (ม.ป.ป.). ปัญหามาตรการทางอาญาที่เหมาะสมแก่เด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดซ้ำ. สืบค้น 11 มีนาคม 2569 จาก http://www.lawgrad.ru.ac.th/AbstractsFile/64120190051695711872cfd5de716c5efb0fa99b89896606309f_abstract.pdf
- “เสียชีวิตแล้ว นักเรียนโดนเพื่อน ม.2 แทงหลังเล็กแถวหน้าเสาธง”. (29 มกราคม 2567). ข่าวสดออนไลน์. สืบค้น 23 กุมภาพันธ์ 2569 จาก https://www.khaosod.co.th/breaking-news/news_8072306.docmeetingagenda/MeetingAgendaDetailForQRCode?meetingId=qR6kR9_kQ0Zai9VT7N4&openExternalBrowser
- “เหตุยิงและจับตัวประกันที่ รร.ในหาดใหญ่ ผอ.รร. เสียชีวิต”. (2569). สืบค้น 18 กุมภาพันธ์ 2569 จาก <https://www.bbc.com/thai/articles/cpqwdjnp4yo>